

**Лариса СЕМЕНОВСЬКА,
Михайло РАМУСЬ**

МЕТОДОЛОГО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРАКТИК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Протистояння військовій агресії та подальше входження України до європейського освітньо-наукового простору згідно з провідними галузевими документами ЮНЕСКО «Дослідження в освіті та перспективи майбутнього навчання: яка педагогіка потрібна для XXI століття» (2015), Ініціатива ЮНЕСКО «Майбутнє освіти» (2019), «Освіта у світі після COVID» (2020), а також Законами України «Про вищу освіту (2014 р.)», «Про освіту» (2017 р.), «Про інноваційну діяльність» (2012), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.) та Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки (2020 р.) зумовлює необхідність подальшої модернізації системи вищої освіти, що базується на високому рівні її якості, забезпеченні гідного рівня навчальних досягнень студентів, сформованості в них затребуваних для професійної і соціальної активності знань і вмінь, відповідних особистісних і ділових якостей. Актуальність глобальних змін педагогічних систем і процесів, варіативність освітніх програм і технологій, цифровізація освітнього середовища актуалізують проблему реалізації інноваційних практик у підготовці майбутніх фахівців.

Упровадження інноваційних практик в діяльність викладача вищої школи важливе для підтримання високого рівня навчання та розвитку студентів. Ось кілька кроків, які викладач може вжити для реалізації інновацій у своїй роботі: використання сучасних технологій (впровадження електронних платформ для навчання, відстеження успішності та спілкування зі студентами; використання відео-лекцій, вебінарів та інших засобів дистанційного навчання); активне використання інтерактивних методів (застосування методів проектної роботи та групових проектів для підвищення залучення студентів; використання інтерактивних вправ та дискусій для стимулювання критичного мислення); розвиток креативних методів оцінювання (використання портфоліо студентів для відстеження їхнього освітнього прогресу; застосування нетрадиційних форм оцінювання, таких як проекти, виступи та реалістичні завдання); співпраця з промисловістю та практика (залучення студентів до реальних проектів зі співпраці з підприємствами та організаціями; співпраця з практикуючими фахівцями для організації лекцій, майстер-класів та стажувань); формування міждисциплінарних зв'язків (організація спільних курсів та проектів з представниками інших факультетів чи закладів вищої освіти; залучення студентів до міждисциплінарних досліджень та подій); самоосвіта та участь у професійних спільнотах (постійне вдосконалення власних знань через читання фахової літератури та участь у навчальних курсах; активна участь у наукових конференціях, семінарах та інших заходах для обміну досвідом з колегами); стимулювання та підтримка студентської ініціативи (підтримка та організація студентських клубів, гуртків та проектів; створення умов для самовираження та розвитку талантів студентів).

Ці практики можна адаптувати до конкретних потреб та можливостей закладу вищої освіти. Реалізація інновацій допоможе не лише покращити якість навчання, а й підготує студентів до викликів сучасного ринку праці.

Реалізація інноваційних практик у підготовці фахівців вимагає системного підходу та дотримання ключових принципів. Аналіз наукової літератури дозволив

сформулювати основні принципи, які можна врахувати при впровадженні інновацій в процес підготовки фахівців:

1. Орієнтація на потреби ринку праці: аналіз потреб і вимог сучасного ринку праці для визначення актуальних компетенцій; співпраця з роботодавцями для забезпечення актуальності програм навчання та впровадження практичних елементів.

2. Активне впровадження технологій: використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій у навчальному процесі; розробка власних електронних ресурсів та інтерактивних матеріалів для студентів.

3. Гнучкість та індивідуалізація: впровадження гнучких форм навчання, таких як дистанційні курси чи гнучкі графіки занять; створення можливостей для індивідуалізованого навчання та розвитку особистих сильних сторін студентів.

4. Залучення до наукової та дослідницької діяльності: створення умов для активної участі студентів у наукових дослідженнях та проектах; розвиток науково-дослідницьких центрів та лабораторій для підтримки студентської творчості.

5. Забезпечення практичного досвіду: організація стажувань та практик на підприємствах та в установах відповідної галузі; впровадження практичних кейсів та симуляцій для покращення практичних навичок студентів.

6. Співпраця з міжнародними партнерами: укладення міжнародних угод та партнерства для обміну досвідом та ресурсами; залучення відомих зарубіжних фахівців та викладачів для проведення лекцій та майстер-класів.

7. Розвиток критичного мислення та творчих навичок: акцент на розвиток аналітичних та творчих здібностей студентів; використання методів критичного аналізу, обговорень та проектних завдань для стимулювання інтелектуального розвитку.

8. Стале вдосконалення педагогічної практики: участь в професійних тренінгах та семінарах для вдосконалення педагогічних навичок; обмін досвідом та співпраця з іншими викладачами для впровадження кращих практик.

Реалізація цих принципів сприятиме створенню динамічного та ефективного середовища для підготовки кваліфікованих фахівців, які готові вирішувати завдання сучасного ринку праці.

Аналізуючи сучасні інноваційні процеси в освіті, Б. Гетто звертає увагу, що «в освітній сфері сформувалося уявлення про те, що трансформація освіти буде успішно завершена, коли всі учні та студенти будуть працювати з цифровими пристроями. Натомість вирішальним фактором є те, яким чином сучасні інформаційні технології змінюють наше мислення і дії» [2, с. 12]. На думку дослідниці, важливо усвідомлювати різницю між технічним прогресом і тим специфічним, що відрізняє феномен цифровізації. Інноваційна педагогічна реальність з'явилася тоді, коли об'єднані в мережу комп'ютери почали застосовуватися педагогами для навчання. Саме тому професійна компетентність педагога вищої школи, яка відповідає сучасним тенденціям цифровізації, має відбивати всі наслідки цифрових змін, навіть і ті, які безпосередньо не пов'язані з упровадженням в освітню практику сучасних гаджетів. Отже, такі поняття як «творчість» і «співпраця» стають дедалі важливішими, оскільки «люди поки що перевершують машини в цих сферах». Новітні експертні оцінки щодо ефективності освітньої галузі свідчать, що визначальним чинником, центром будь-якого педагогічного процесу є характер взаємин між педагогами і здобувачами освіти, тому зусилля сучасних науковців мають бути спрямовані на обґрунтування інноваційних підходів до розвитку новітньої дидактичної реальності на основі особистісно орієнтованої, конструктивної і творчої взаємодії усіх її суб'єктів.

Стрімкий технологічний розвиток суспільства не лише вимагає від освітян формування нових професійних компетентностей, пов'язаних з активним упровадженням змішаного й дистанційного навчання, а й впливає на роль педагога, надаючи їй новітнього сенсу. Сучасні педагоги мають навчитися виконувати ролі навчальних

консультантів, наставників, тьюторів, тренерів, фасилітаторів, які вміють налагоджувати позитивну конструктивну взаємодію з усіма суб'єктами навчального процесу. Виконуючи роль навчальних консультантів, педагоги покликані стимулювати студентів до всебічного опрацювання дидактичного контенту, ставлячи за мету навчити їх усвідомлено сприймати викладену в ньому інформацію, критично оцінювати, проектувати, створювати й трансформувати її.

Важливе завдання педагога вищої школи полягає в наданні рекомендацій, пропозицій студентам з метою допомогти їм сформувати відповідні компетентності в навчальному процесі. Найголовнішим у цьому є надання різних видів підтримки з метою повноцінної реалізації поставлених перед студентами освітніх цілей. У сучасних умовах до першочергових функцій педагогів-консультантів також належить розвиток соціальних умінь (soft-skills), а також когнітивних та креативних процесів особистостей, а саме: інтелектуальної допитливості, умінь визначати проблеми і розв'язувати їх, здатності створювати нові знання самостійно або співпрацюючи з іншими.

Дослідниця нарративного підходу в освітніх практиках Л. Тимчук зазначає: «Для учителя XXI століття є неможливим оволодіти всім обсягом постійно зростаючих знань, натомість він має бути експертом в розробці навчальних стратегій, які б давали відповіді на питання «як зробити?», «як знайти або винайти щось?», або «як застосувати те, що вміємо й знаємо, щоб отримати щось нове?». Тож завданням викладача вищої школи є «модельовання навчального процесу так, щоб всі його учасники відчували педагогічну впевненість, відкритість, наполегливість і відданість студентам у пізнавальному процесі осягнення невідомого. Все це вимагає від педагога глибше знати своїх студентів, якісно взаємодіяти з ними й творчо підходити до проектування навчальних програм та їх реалізації» [6, с. 14]. Сучасні педагоги – це передовсім творці позитивного світобачення, цікавої й безпечної пізнавально-активної реальності та віртуальної цифрової реальності, в якій разом зі студентами створюють нові знання, нові інформаційні повідомлення, навчають експериментувати, захоплено пізнавати світ, співпрацювати, радіти своїм навчальним здобуткам та досягненням інших. Ефективне навчання таких фахівців можливе лише за умови опанування ними не лише новими педагогічними стратегіями та технологіями, а й інноваційним характером педагогічної взаємодії, що гуманізує й одухотворює навчальний процес, робить його атрактивним, гнучким, позитивним, творчим.

Методологічною основою дослідження проблеми реалізації інноваційних практик у підготовці фахівців є наукові праці вчених, які розкривають проблеми філософії освіти, а саме вітчизняні – В. Андрущенко, М. Гриньова, В. Кремень, В. Луговий, С. Клепко та ін. і зарубіжні – Л. Вітковський, Б. Гетто, М. Паталон та ін., дослідницькі зусилля яких спрямовано на стратегічні пріоритети підготовки висококваліфікованих працівників в умовах модернізаційних процесів, упровадження інноваційних технологій в освітній простір. Науковому осмисленню проблеми сприяють ґрунтовні дослідження Л. Івлевої, Є. Сідоріної, С. Карбовської [4], що розкривають перспективи інноваційного розвитку освіти України в контексті глобального соціально-економічного виміру. Погоджуємося із думкою Ю. Зіньковського про те, що у сучасному суспільстві фактором успіху професіонала стає здатність адекватно сприймати, аналізувати і творити новачі [3]. Для аналізу досліджуваної проблеми вагомим є праці Д. Панасевича, що розглядають пріоритети зв'язку вищої освіти з виробництвом як ключового фактору підвищення якості підготовки фахівців [5].

У наш час, як ніколи, реалізація інноваційних практик у підготовці фахівців неможлива без істотного впливу інших наук. Мова йде про певні взаємовідносини та інтеракції, особливо у сфері практичного застосування конкретних інструментів, які неможна звести до стандартних процедурних рішень. Тут потрібно, як наголошує Л. Вітковський, відкрити інноваційні інтерпретаційні горизонти, де пошук необхідних

цілей повинен стати результатом різноманітних наукових дисциплін. Ці зміни можливі здійснити на стику різних процесів, взаємного переплетення наукових знань усупереч традиційній диференціації знань [1]. Ідеї Л. Вітковського сприймаємо як палкий заклик до світової прогресивної педагогічної громадськості спрямувати свої зусилля на те, щоб доповнити теоретичний дискурс відповідними інноваційними імпульсами, такими, що активізують нові розумові інструментальні практики.

Отже, інноваційні практики в професійній підготовці майбутніх фахівців відіграють важливу роль у формуванні конкурентоспроможних та адаптивних кадрів. Проведене дослідження дозволяє виокремити ключові аспекти важливості інновацій у цьому контексті: актуалізація знань та навичок (інновації дозволяють впроваджувати найновітніші технології та методології в навчальні програми; студенти отримують доступ до сучасних інструментів та ресурсів, що підвищує актуальність їхніх знань); розвиток креативності та критичного мислення (інноваційні методи навчання сприяють розвитку творчого мислення, стимулюючи студентів до генерації нових ідей та рішень; вони навчають критично мислити та ефективно використовувати здобуті знання); навчання у реальному часі (застосування інновацій дозволяє студентам навчатися у реальних умовах, використовуючи сучасні технології, програми та підходи, що дозволяє легше адаптуватися до вимог ринку праці); стимулювання підприємницького мислення (інноваційні практики допомагають формувати підприємницьке мислення серед студентів, навчаючи їх створювати та розвивати власні проекти, вирішувати завдання та ефективно працювати у команді); глобальна перспектива (інновації дозволяють інтегрувати глобальні аспекти та міжнародний досвід у процес навчання; студенти отримують можливість розуміти світові тенденції та виклики в своїй галузі); піднесення рівня залучення студентів (інтерактивні технології та інноваційні методи навчання можуть зробити навчальний процес більш захопливим та залучити студентів до активної участі у навчанні); адаптація до вимог ринку праці, які швидко змінюються (інновації дозволяють швидко оновлювати програми навчання відповідно до змін у суспільстві та ринку праці, готуючи фахівців до викликів сучасного світу). Саме тому проблема реалізації інноваційних практик підготовки фахівців у вищій школі як передумови реалізації прогресивних змін в освіті та суспільстві є ключовим завданням педагогічної теорії та освітньої практики України.

Список використаних джерел

1. Witkowski L. Konteksty i elementy ekologii umysłu, idei i wychowania według Batesona. *Humanistyczne wyzwania ekologii umysłu: Gregory Bateson w Polsce*. Fundacja na rzecz myślenia im. Barbary Skargi, Warszawa, 2016. 636 s.
2. Keim M. Digitaler Wandel findet auch offline statt. *Akzente. Das Magazin der Pädagogischen Hochschule Zürich*. 2022. № 4. S. 10–18.
3. Зінковський Ю. Імператив сучасної парадигми вищої освіти. *Вища школа*. 2013. № 9 (111). С. 7–19.
4. Івлева Л. Перспективи інноваційного розвитку освіти. *Вища школа*. 2013. № 10 (112). С. 49–58.
5. Панасевич Д. Зв'язок вищої освіти з виробництвом – крок до підвищення якості підготовки фахівців. *Вища школа*. 2013. № 10 (112). С. 39–44.
6. Тимчук Л. І. Цифрові наративи в навчанні майбутніх магістрів освіти: історія, реалії, перспективи розвитку. Київ : Видавництво «LAT&K», 2015. 390 с.